

Robert Piłka
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Sojusz Pacyfiku. Nowy biegun integracji gospodarczej w Ameryce Południowej

Streszczenie

Przedmiotem pracy jest analiza procesów integracji gospodarczej w Ameryce Południowej. Celem przeprowadzonych badań jest próba dokonania oceny, w jakim stopniu utworzenie ugrupowania Sojuszu Pacyfiku może wpłynąć na kształt procesów integracyjnych na tym kontynencie oraz stanowić alternatywę dla istniejących już ugrupowań, w szczególności największego ugrupowania integracyjnego w Ameryce Południowej, którym jest Wspólny Rynek Południa (Mercosur).

W pracy przeprowadzono analizę porównawczą modelu integracji oraz polityki gospodarczej państw tworzących Sojusz Pacyfiku oraz Mercosur, a także analizę danych jakościowych i ilościowych w stosunku do wskaźników ekonomicznych badanych państw. Na bazie przeprowadzonej analizy, wykazane zostały zależności między polityką gospodarczą oraz poziomem rozwoju gospodarczego analizowanych państw, ocen w zakresie konkurencyjności gospodarek oraz stanu wolności gospodarczej.

Przeprowadzone badania wykazały, że wspólną cechą polityki gospodarczej państw Sojuszu Pacyfiku jest stosunkowo duże, w porównaniu z innymi państwami regionu, otwarcie na zewnętrzną konkurencję oraz instytucjonalizacja współpracy gospodarczej z państwami wysoko rozwiniętymi. Badania wykazały ponadto, że zastosowana przez te państwa polityka gospodarcza oraz otwarty model integracji gospodarczej miały pozytywny wpływ na ich rozwój gospodarczy, wysokość wymiany handlowej oraz poziom napływu inwestycji zagranicznych.

Słowa kluczowe: integracja gospodarcza, instytucjonalizacja, Ameryka Południowa, Sojusz Pacyfiku, Mercosur.

Kody JEL: F02, F13, F15, F63

Wstęp

Przebieg procesów integracji w Ameryce Południowej potwierdza duże zainteresowanie państw tego kontynentu rozwojem współpracy w sferze gospodarczej. Utworzenie nowego ugrupowania, którym jest Sojusz Pacyfiku, oznacza istotne zmiany na mapie integracji. Potwierdza to jednocześnie potrzebę utworzenia alternatywnego, w stosunku do obecnych projektów integracyjnych, modelu współpracy gospodarczej.

Przedmiotem niniejszej pracy jest analiza procesów integracji gospodarczej w Ameryce Południowej. Celem badań nad tymi procesami jest próba dokonania oceny, w jakim stopniu utworzenie Sojuszu Pacyfiku może wpłynąć na kształt procesów integracyjnych na tym

kontynencie. Autor stawia hipotezę, że utworzenie tego ugrupowania nie wpłynie na zmianę podziałów w tym zakresie w krótkim terminie. W dłuższym horyzoncie czasowym, sukces tego ugrupowania będzie stanowił zachętę dla innych państw regionu do zaangażowania w ten projekt integracyjny. Stanowić on może alternatywę dla istniejących już ugrupowań, zachętę do zastosowania modelu otwartego regionalizmu, otwarcia na zewnętrzną konkurencję oraz zwiększenia współpracy z państwami wysoko rozwiniętymi.

W pierwszej części pracy przedstawiono procesy integracji gospodarczej w Ameryce Południowej. Mają one na celu przybliżenie specyfiki projektów integracji na tym kontynencie. Uwagę skoncentrowano na tych projektach, które wywarły lub mogą wywierać wpływ na kształt współpracy gospodarczej w Ameryce Południowej. Przedstawiono założenia oraz przebieg procesu budowy Wspólnego Rynku Południa, utworzenie UNASUR, a także założenia i proces tworzenia Sojuszu Pacyfiku. W dalszej części przedstawiono różnice w zakresie prowadzonej polityki gospodarczej pomiędzy państwami tworzącymi dwa największe ugrupowania: Mercosur i Sojusz Pacyfiku. Opisano potencjały gospodarcze oraz perspektywy rozwoju gospodarczego ich państw członkowskich.

Procesy integracji gospodarczej w Ameryce Południowej

Procesy międzynarodowej integracji gospodarczej w Ameryce Południowej mają długą genezę. Wskazuje się, że duży wpływ na kształtowanie późniejszej współpracy gospodarczej na tym kontynencie miały już doświadczenia kolonialne. Bezwzględne metody zarządzania koloniami, które ograniczały ich samodzielność, wywarły negatywny wpływ na proces kształtowania politycznej i ekonomicznej przyszłości państw Ameryki Południowej (Hofman 2001).

Pierwsze dążenia do integracji, przede wszystkim politycznej, sięgają okresu wyzwolenia spod zależności kolonialnej i tworzenia zrębów państwowości. Za prekursora regionalizmu na tym kontynencie uznać można powstanie instytucjonalnego ruchu panamerykańskiego w drugiej połowie XIX wieku (Dobrzycki 2002). Podejmowane próby integracji nie powiodły się. Duże znaczenie miały przy tym problemy wynikające z podziałów administracyjnych oraz metod zarządzania wywodzących się z okresu kolonializmu. Konsekwencją tych problemów były spory terytorialne, które utrudniały budowanie państwowości państw południowoamerykańskich oraz ich współpracę (Dobrzycki 2000). Istotnym problemem dla późniejszych procesów integracyjnych okazał się także funkcjonujący w okresie kolonialnym model zarządzania gospodarką. Silne uzależnienie od dochodów z eksportu surowców naturalnych wpłynęło na rozwój gospodarczy tych państw w późniejszym okresie (Bulmer-Thomas 2003).

Za rozpoczęcie pierwszej fali integracji gospodarczej uznaje się najczęściej początek drugiej połowy XX wieku. Państwa Ameryki Południowej cechował w tym okresie protek-

cjonizm gospodarczy. Stosowały one politykę substytucji importu, prowadziły programy rozwoju przemysłowienia, przy jednoczesnym ograniczaniu dostępu do własnego rynku dla towarów z zewnątrz. Osłabiło to konkurencyjność przemysłu. Operowanie na małych rynkach krajowych uniemożliwiało jednocześnie zastosowanie korzyści z produkcji na dużą skalę. W rozwiązaniu tych problemów pomoc miała integracja gospodarcza.

Promowanie polityki przemysłowienia oraz wzrost zainteresowania koncepcjami integracji gospodarczej doprowadziło do utworzenia w 1961 roku Latynoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu (*Latin American Free Trade Association – LAFTA*)¹. Utworzenie LAFTA miało umożliwić powiększenie rynku i wykorzystanie efektu skali. Zastosowaniu polityki substytucji importu w skali regionu miała towarzyszyć ochrona krajowych przemysłów przed zewnętrzną konkurencją. Państwa członkowskie nie były jednak zgodne w kwestii dalszego procesu integracji. Te znajdujące się na wyższym poziomie rozwoju (np. Argentyna) dążyły do zwiększenia dostępu do rynków partnerów. Mniejsze państwa oczekiwały wsparcia dla rozwoju przemysłowienia na poziomie krajowym. Zasadnicze różnice w zakresie celów LAFTA spowodowały, że nie była ona w stanie przynieść oczekiwanych korzyści. Ugrupowanie nie zdołało osiągnąć pierwszego etapu, jakim jest strefa wolnego handlu, a proces liberalizacji handlu nigdy nie objął nawet połowy ich wymiany handlowej.

W 1980 roku LAFTA została przekształcona w Latynoamerykańskie Stowarzyszenie Integracyjne (*Asociación Latinoamericana de Integración – ALADI*). Zdecydowano, że będzie ono stanowić platformę dla promowania wymiany handlowej oraz współpracy gospodarczej w regionie, umożliwiając jego członkom tworzenie mniejszych ugrupowań regionalnych i subregionalnych. Docelowo ALADI wspierać ma budowę wspólnego rynku w Ameryce Łacińskiej².

Początek drugiej fali regionalizmu w Ameryce Południowej przypada na przełom lat 80. i 90. XX wieku. Państwa tego regionu znalazły się w tym okresie w trudnej sytuacji gospodarczej³. Integracja gospodarcza, w połączeniu z otwarciem rynków na konkurencję zewnętrzną, miała prowadzić do wzmocnienia konkurencyjności państw latynoamerykańskich. Ponowne zaangażowanie większości państw regionu w projekty integracyjne doprowadziło do powstania skomplikowanej sieci ugrupowań integracyjnych oraz wzajemnie przenikających się powiązań gospodarczych na kontynencie południowoamerykańskim.

Największym ugrupowaniem integracyjnym w Ameryce Południowej jest Wspólny Rynek Południa (*Mercado Comun del Sur – Mercosur*), utworzony przez Argentynę,

¹ W skład tego ugrupowania weszło większość państw Ameryki Południowej: Argentyna, Brazylia, Chile, Paragwaj, Peru, Urugwaj oraz Meksyk. W kolejnych latach dołączyły także: Kolumbia, Ekwador, Wenezuela i Boliwia.

² Zmiana formuły współpracy sprawiła, że stowarzyszenie to nie powinno być traktowane jako ugrupowanie integracyjne w myśl założeń teorii integracji gospodarczej (Balassa, 1973).

³ Polityka substytucji eksportu oraz ochrony rynków wewnętrznych doprowadziła do ogromnego zadłużenia zagranicznego, galopującej inflacji oraz w wielu przypadkach do ujemnego wzrostu gospodarczego. Z tego powodu dekadę lat osiemdziesiątych określa się często mianem Straconej Dekady.

Brazylię, Paragwaj i Urugwaj w 1991 roku. Celem tego ugrupowania było utworzenie wspólnego rynku, umożliwienie swobodnego przepływu czynników produkcji oraz koordynacja części polityk sektorowych. W pierwszych latach funkcjonowania Mercosur stanowił przykład otwartego regionalizmu. Deregulacja gospodarek oraz eliminacja wewnętrznych barier handlowych, w efekcie powołanej w 1995 roku strefy wolnego handlu oraz unii celnej, przyczyniła się do wzrostu wewnętrznej wymiany handlowej, rozwoju handlu zagranicznego, a także napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych⁴. Ponowny wzrost barier handlowych w okresie kryzysu brazylijskiego i argentyńskiego, doprowadził do rewersu procesu integracji gospodarczej. Kryzysy te ujawniły słabości, które do dnia dzisiejszego ograniczają politykę gospodarczą państw tego ugrupowania. Nie zdołano zakończyć procesu budowy unii celnej, z której od początku funkcjonowania wyłączone były towary traktowane przez państwa członkowskie jako wrażliwe. Mimo długotrwałych negocjacji, Mercosur nie zdołał także zawrzeć porozumień o wolnym handlu ze swoimi najważniejszymi partnerami: Stanami Zjednoczonymi oraz Unią Europejską. Instytucjonalizacja współpracy z tymi partnerami otworzyć miała duże rynki zbytu oraz zwiększyć napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ).

Innym projektem integracji gospodarczej w Ameryce Południowej jest Wspólnota Andyjska (*Comunidad Andina de Naciones – CAN*)⁵, której członkami są Boliwia, Ekwador, Kolumbia i Peru. Ugrupowanie powstało w 1969 r., ale rzeczywisty rozwój współpracy tych państw nastąpił na początku lat 90. XX wieku. W 1991 roku utworzono strefę wolnego handlu, a cztery lata później powstał wspólny rynek. Silniejszy nacisk położono na wzmocnienie procesu integracji, który poza kwestiami gospodarczymi objąć miał także kwestie społeczne i polityczne. Ciosem dla rozwoju integracji państw andyjskich było wystąpienie Wenezueli w 2006 roku. Działanie to było postrzegane jako sprzeciw wobec porozumień o wolnym handlu zawartych przez Kolumbię i Peru ze Stanami Zjednoczonymi.

Projektem, który miał doprowadzić do integracji 34 państw na kontynentach obu Ameryk była Strefa Wolnego Handlu Obu Ameryk (*Free Trade Area of the Americas – FTAA*). Niepowodzenie tego projektu przyczyniło się do położenia większego nacisku na współpracę państw południowoamerykańskich. Efektem tych działań było utworzenie w 2004 roku Południowoamerykańskiej Wspólnoty Narodów (*Comunidad Sudamericana de Naciones – CSN*), która trzy lata później zmieniła nazwę na Unia Narodów Południowoamerykańskich (*Unión de Naciones Suramericanas – UNASUR*). W jej skład weszły państwa tworzące Mercosur oraz Wspólnotę Andyjską, a także Chile, Gujana i Surinam. Za podstawowy cel uznano współpracę w zakresie polityki i dyplomacji oraz integrację gospodarczą. Założeniem tej ostatniej było utworzenie w przyszłości strefy wolnego handlu obejmującej wszystkie państwa Ameryki Południowej.

⁴ Poziom wymiany wewnętrznej Mercosur wzrósł w 1999 roku do 25%, z 11% w 1991 roku.

⁵ Wcześniej *Pakt Andyjski (Pacto Andino)*, ustanowiony w 1969 roku przez Chile, Boliwię, Ekwador, Kolumbię i Peru. W 1973 roku do ugrupowania przystąpiła Wenezuela, a trzy lata później wystąpiło z niego Chile.

Zacieśnianie współpracy gospodarczej w ramach UNASUR utrudniają różnice w zakresie polityki gospodarczej państw członkowskich. Różnice te można odnieść do dwóch grup państw. Państwa tworzące Mercosur cechuje interwencjonizm gospodarczy. Argentyna i Brazylia prowadzą politykę uprzemysłowienia, której fundamentem jest wspieranie własnych producentów, kosztem ograniczania konkurencji na rynku wewnętrznym. Jeszcze bardziej aktywną politykę w zakresie interwencjonizmu gospodarczego prowadzi Wenezuela, Boliwia i Ekwador. Szczególnym przykładem tego interwencjonizmu jest Wenezuela, będąca członkiem Mercosur od 2012 roku. Jest ona przeciwna zasadom gospodarki wolnorynkowej oraz współpracy gospodarczej z państwami kapitalistycznymi. Z drugiej strony, Chile, Kolumbia oraz Peru zacieśniają współpracę gospodarczą z państwami wysoko rozwiniętymi. Ich strategia gospodarcza zakłada otwarcie na zagraniczną konkurencję oraz bezpośrednie włączenie się do procesów integracji gospodarczej zachodzących w gospodarce światowej⁶.

Utworzenie Sojuszu Pacyfiku

Chile, Kolumbia oraz Peru, które prowadzą zbliżoną politykę gospodarczą, rozwijają także wzajemną współpracę. Efektem tej współpracy jest utworzenie w 2011 roku ugrupowania Sojusz Pacyfiku (*Alianza del Pacífico* – AP). Czwartym członkiem Sojuszu został Meksyk. Głównym celem ugrupowania jest integracja gospodarcza i handlowa. Dąży ono do stopniowego utworzenia zaawansowanej formy integracji, obejmującej swobodny przepływ towarów, usług, kapitału i osób. Mając na uwadze potrzebę osiągnięcia większego dobrobytu, pokonywania nierówności społeczno-gospodarczych oraz promowanie integracji społecznej mieszkańców, stawia sobie za cel wspieranie wzrostu i rozwoju gospodarczego, a także konkurencyjność gospodarek państw członkowskich. Ponadto, dąży do tego, aby stać się platformą artykulacji politycznej i integracji gospodarczej, ze szczególnym naciskiem na współpracę w regionie Azji i Pacyfiku⁷.

Sojusz podkreśla, że tworzy otwarty projekt integracyjny, składający się z krajów o podobnej wizji rozwoju i promocji wolnego handlu. W dwóch pierwszych latach państwa członkowskie zniosły większość barier we wzajemnym handlu. Jednocześnie rozwijają wzajemną współpracę handlową oraz polityczną, czego efektem jest tworzenie wspólnych ambasad oraz misji handlowych. O zainteresowaniu tym projektem świadczy fakt, że dotychczas status obserwatora przy Sojuszu uzyskało 49 państw, w tym największe światowe gospodarki. Do tego grona należą, poza państwami Unii Europejskiej, także Stany Zjednoczone, Chiny, Japonia, Korea Południowa, Indie czy Kanada. Status obserwatora posiadają ponadto Argentyna, Paragwaj oraz Urugwaj, które współtworzą Wspólny Rynek Południa.

⁶ Ich współpraca ze Stanami Zjednoczonymi stała się przedmiotem krytyki ze strony państw członkowskich Wspólnego Rynku Południa. Na szczycie w Mendoczie (2011/2012) Wysoki Przedstawiciel Generalny Mercosur skrytykował te państwa Ameryki Południowej, które przyjmując międzynarodowe rozwiązania w sferze inwestycji oraz własności intelektualnych utrudniają utworzenie regionalnych programów rozwoju (*Informe Mercosur 17* 2012, s. 71-72).

⁷ Szerzej zob: <https://alianzapacifico.net/en/> [dostęp: 27.02.2017].

Duże zainteresowanie współpracą w ramach Sojuszu Pacyfiku może wskazywać na znaczenie tego projektu jako platformy integracji oraz współpracy gospodarczej w regionie. Jego powołanie może być postrzegane jako utworzenie drugiego biegunu integracji w Ameryce Południowej, a tym samym projekt konkurencyjny dla największego ugrupowania na tym kontynencie – Mercosur. W dalszej części przedstawiono wybrane wskaźniki gospodarcze tych ugrupowań. Porównanie tych wskaźników ma na celu wykazanie zależności pomiędzy prowadzoną polityką gospodarczą oraz rozwojem gospodarczym ich państw członkowskich.

Nowy biegun integracji w Ameryce Południowej

Polityka gospodarcza państw tworzących Sojuz Pacyfiku, a tym samym narzędzia wykorzystywane w celu wspierania procesu integracji gospodarczej różnią się od tych wykorzystywanych przez państwa Wspólnego Rynku Południa. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w kształcie polityki handlowej, poziomie konkurencyjności gospodarek, wpływa na tempo wzrostu gospodarczego, a także atrakcyjność inwestycyjną.

Wspólny Rynek Południa skupia pięć państw, w tym dwie największe gospodarki Ameryki Południowej. W 2012 roku jego skład oficjalnie powiększył się o Wenezuelę. W tym samym roku porozumienie akcesyjne podpisała także Boliwia. Mercosur stanowi duży rynek, zamieszkały przez blisko 300 milionów mieszkańców i jest odbiorcą blisko dwóch trzecich wszystkich inwestycji, które napływają do Ameryki Południowej. Z drugiej strony, ugrupowanie to przechodzi wewnętrzny kryzys. Rezygnacji z pierwotnych założeń integracyjnych towarzyszył ponowny wzrost barier we wzajemnym handlu. Argentyna oraz Brazylia koncentrują swoją politykę gospodarczą na wspieraniu krajowych przedsiębiorców. Paragwaj oraz Urugwaj, które wyrażają niezadowolenie z ograniczonego dostępu do rynków swoich partnerów, wykazują zainteresowanie integracją z innymi partnerami. Wenezuela, która promuje program gospodarczy pod nazwą „socjalizmu XXI wieku”, przechodzi głęboki kryzys gospodarczy.

Utworzenie Sojuszu Pacyfiku oznaczało powstanie drugiego, pod względem potencjału gospodarczego, ugrupowania integracyjnego w Ameryce Łacińskiej. Tworzy on rynek zamieszkały przez ponad 220 milionów mieszkańców oraz produkcje krajowym brutto (PKB) o wartości ponad 2 bilionów dolarów. Państwa wchodzące w jego skład promują, podobnie jak deklarował Mercosur dwadzieścia lat temu, otwarty regionalizm. Wszystkie państwa Sojuszu, na etapie poprzedzającym jego utworzenie, zaangażowały się w porozumienia integracyjne z innymi partnerami, w tym z państwami wysoko rozwiniętymi. Posiadają one umowy o wolnym handlu ze Stanami Zjednoczonymi, Unią Europejską oraz innymi państwami. Największą ilość tych porozumień zawarło Chile (27). Mniejszą ich liczbę podpisało Peru (17), Meksyk (15) oraz Kolumbia (14)⁸. Ważnym elementem tych porozumień

⁸ https://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/rta_participation_map_e.htm [dostęp: 27.02.2017].

są zobowiązania do prowadzenia liberalnej polityki gospodarczej, zmniejszenia barier celnych oraz ograniczeń pozataryfowych, przyjęcia międzynarodowych regulacji w dziedzinie ochrony inwestycji i praw do własności intelektualnych oraz wiele innych. Współpraca ta może prowadzić do tak zwanego efektu *lock in*, czyli zamknięcia polityki gospodarczej w kręgu zewnętrznych zobowiązań.

Potencjał Sojuszu Pacyfiku w relacji do gospodarki światowej oraz Mercosur zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1

Wybrane wskaźniki ekonomiczne ugrupowania Sojusz Pacyfiku, Mercosur i gospodarki światowej w 2015 roku

Wyszczególnienie	Populacja	%	PKB	%	BIZ	%	Ekspert	%
Świat	7 349 472	100,0	74 753 058	100,0	1 762 155	100,0	16 551 591	100,0
Sojusz Pacyfiku	224 571	3,1	1874041	2,5	69 430	3,9	513 982	3,1
Mercosur	292 443	4,0	3504079	4,7	79 824	4,5	300 550	1,8

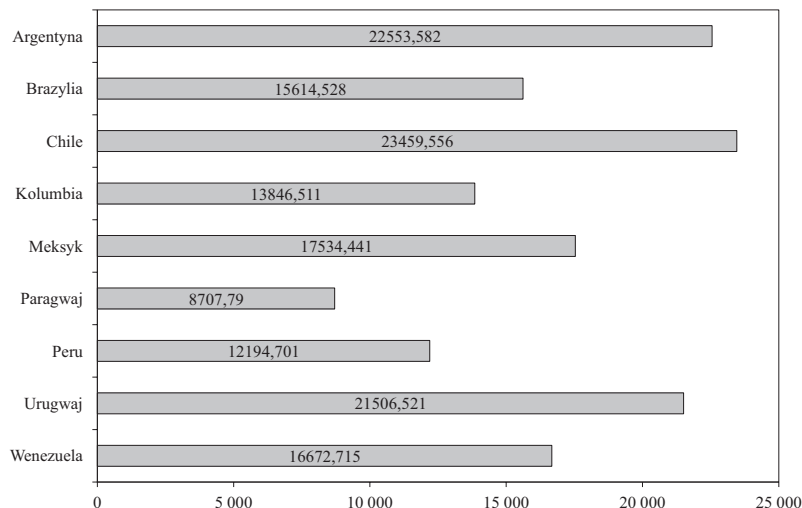
Populacja została wyrażona w tysiącach mieszkańców.

PKB, BIZ, Ekspert (towary) – wyrażone w cenach bieżących w mln USD.

Źródło: http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en [dostęp: 27.02.2017].

Wykres 1

Wartość PKB *per capita* państw AP i Mercosur z uwzględnieniem siły nabywczej w 2015 roku (w USD)

Źródło: *World Economic Outlook 2016* (2016).

Poszczególne państwa różnią się także pod względem wytworzonego produktu krajowego na jednego mieszkańca (PKB *per capita*). Dane te zaprezentowano na wykresie 1.

Najwyższą wartość produktu przypadającego na jednego mieszkańca posiada Chile, przed Argentyną i Urugwajem. Należy jednak podkreślić, że największy przyrost tej wartości w okresie 2000-2015 zanotowało Peru (130%). Wysoki wzrost odnotowała także Kolumbia (109%) oraz Chile (106%). Niższe wartości osiągnęła Argentyna (91%), Brazylia (71%) i Wenezuela (43%).

Państwa tworzące Sojusz Pacyfiku posiadają także wyższy wskaźnik inwestycji w stosunku do PKB, w porównaniu do gospodarek Mercosur. Dane te zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2

Wartość inwestycji (% PKB) państw AP i Mercosur w latach 2005-2015

Wyszczególnienie	2005	2010	2012	2013	2014	2015
Argentyna	19,1	19,1	17,0	18,6	19,6	18,4
Brazylia	17,2	21,8	21,4	22,0	21,0	19,7
Paragwaj	17,0	16,2	15,1	15,4	16,2	16,7
Urugwaj	17,7	19,4	22,8	22,7	21,4	18,8
Wenezuela	23,0	22,0	26,6	20,9	14,7	14,2
Chile	22,0	22,3	25,5	24,5	22,2	22,5
Kolumbia	20,2	22,1	23,8	24,2	26,0	26,6
Meksyk	22,3	22,1	23,1	21,7	21,5	22,7
Peru	16,2	25,2	26,2	27,9	26,3	26,0

Źródło: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/index.aspx> [dostęp: 27.02.2017].

Na uwagę zasługuje wysoki wskaźnik inwestycji w przypadku Kolumbii oraz Peru. Oba te państwa aktywnie zaangażowały się w ostatnich latach w procesy instytucjonalizacji współpracy gospodarczej z partnerami z państw wysoko rozwiniętych. Powyższe dane wskazują na pozytywne korelacje między otwieraniem gospodarek na współpracę gospodarczą oraz poziomem BIZ. Niższe wskaźniki osiągają państwa tworzące Wspólny Rynek Południa, które cechuje polityka gospodarcza ukierunkowana na ograniczanie zewnętrznej konkurencji.

Konsekwencją prowadzonej przez państwa Sojuszu Pacyfiku polityki gospodarczej oraz podpisanych umów z najważniejszymi partnerami było zmniejszenie stosowanych przez nie barier celnych. Wysokość тариф celnych państw Sojuszu oraz Mercosur przedstawiono w tabeli 3.

Powyższe dane potwierdzają, że państwa Sojuszu Pacyfiku stosują niższe bariery dostępu do ich rynków w postaci тариф celnych niż ma to miejsce w przypadku Mercosur.

Wyjątek stanowią stosunkowo wysokie bariery wobec produktów rolnych stosowane przez Kolumbię i Meksyk. Taryfy na produkty pozarolnicze są już wyraźnie niższe w przypadku wszystkich państw Sojuszu. Najwyższy poziom barier w tej kategorii stosuje Argentyna oraz Brazylia. Jest to konsekwencją prowadzenia przez nie krajowych programów uprzemysłowienia oraz zastosowania wysokich тариф w stosunku do bardziej konkurencyjnych towarów z zewnątrz.

Tabela 3**Taryfy celne państw Mercosur oraz Sojuszu Pacyfiku w 2015 roku**

Wyszczególnienie	Średnie taryfy celne w imporcie w 2015 r. (KNU %)			Udział importu bezcłowego (KNU 0%)	
	Produkty rolne	Pozostałe towary	Wszystkie dobra	Produkty rolne	Pozostałe towary
Argentyna	10,4	14,2	13,6	7,3	5,3
Brazylia	10	14,1	13,5	7,2	4,9
Paragwaj	9,9	9,8	9,8	7,4	14,9
Urugwaj	9,9	10,6	10,5	8,7	16,1
Wenezuela	11,9	13	12,9	6,7	4,2
Chile	6	6	6	0	0,3
Kolumbia	14,9	4,1	5,7	0,4	58,8
Meksyk	15,6	5,7	7,1	19,6	55,2
Peru	2,8	2,4	2,4	52,6	70

Źródło: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/world_tariff_profiles16_e.htm [dostęp: 27.02.2017].

Tabela 4**Wartość eksportu państw Mercosur oraz Sojuszu Pacyfiku (w mln USD) oraz zmiana (w %) w latach 2000-2015**

Wyszczególnienie	2000	2010	2014	2015	2000-2015
Argentyna	26 341	68 187	68 335	56 752	215%
Brazylia	55 119	201 915	225 101	191 134	347%
Paragwaj	2 200	6 505	9 636	8 361	380%
Urugwaj	2 295	6 724	9 133	7 675	334%
Wenezuela	33 529	65 745	74 714	36 627	109%
Chile	19 210	71 109	75 675	63 362	330%
Kolumbia	13 043	39 713	54 795	35 691	274%
Meksyk	166 368	298 305	397 129	380 772	229%
Peru	6 955	35 803	39 533	34 157	491%

Źródło: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=101> [dostęp: 27.02.2017].

Na uwagę zasługuje niski poziom taryf celnych stosowanych przez Peru. Jednocześnie Peru jest państwem, które zanotowało najwyższy przyrost po stronie eksportu w latach 2000-2015. Dane dotyczące poziomu eksportu przedstawiono w tabeli 4.

Z przedstawionych danych wynika, że wszystkie badane państwa odnotowały spadek wartości eksportu w 2015 roku. Za taki stan rzeczy odpowiada przede wszystkim spadek cen surowców oraz produktów rolnych na giełdach światowych. Najbardziej znaczący spadek pod tym względem odnotowała Wenezuela, której dochody z eksportu w ponad 90% pokrywa sprzedaż ropy naftowej oraz jej pochodnych.

Spadek cen surowców produktów rolnych, eksportowanych przez państwa Ameryki Południowej oraz pogorszenie koniunktury w gospodarce światowej miały negatywny wpływ na rozwój gospodarczy analizowanych państw. Spowolnienie gospodarcze mniej negatywnie wpłynęło na wzrost gospodarczy Peru, Kolumbii oraz Chile niż na inne gospodarki Ameryki Południowej. Największy, blisko 10% spadek PKB, odnotowała w latach 2014-2015 Wenezuela, która prowadzi politykę centralnego planowania. Międzynarodowy Fundusz Walutowy szacuje, że w 2016 r. spadek ten wyniósł kolejne 8% (*World Economic Outlook* 2016).

Przedstawione powyżej różnice w zakresie modelu integracji oraz polityki gospodarczej państw Mercosur oraz Sojuszu Pacyfiku znajdują odzwierciedlenie w ocenie wolności gospodarczej. Pozycję tych państw w rankingu *2017 Index of Economic Freedom* prezentuje Tabela 5.

Tabela 5
Pozycja państw Mercosur oraz Sojuszu Pacyfiku według Indeksu wolności gospodarczej. Ranking 186 państw

Ameryka Południowa		Ranking ogólny	Swoboda działalności gospodarczej	Wolność handlu	Wolność inwestycji
Mercosur	Argentyna	156	57,3	66,7	50
	Brazylia	140	61,3	69,4	50
	Paragwaj	80	62,4	76,6	75
	Urugwaj	38	74,8	80,6	85
	Wenezuela	179	39,7	60,7	0
Sojusz Pacyfiku	Chile	10	72,3	86,4	85
	Kolumbia	37	77,1	81,6	80
	Peru	43	69,4	87,1	75
	Meksyk	70	70,7	80,0	70
	Boliwia	168	58,9	76,0	5
	Ekwador	160	55,4	69,7	35

Źródło: *2017 Index of Economic Freedom* (2017).

Najwyżej ocenione zostało Chile, przed Kolumbią, Urugwajem i Peru. Spośród państw Mercosur wysoko w rankingu ogólnym oceniony został tylko Urugwaj. Zdecydowanie słabszą ocenę uzyskały Argentyna i Brazylia, dwie największe gospodarki tego ugrupowania. Najniżej spośród wszystkich państw Ameryki Południowej oceniona została Wenezuela, będąca od kilku lat członkiem Wspólnego Rynku Południa. Przedstawione dane jednoznacznie potwierdzają, że państwa Sojuszu są oceniane korzystniej pod kątem swobody prowadzenia biznesu, wolności handlu oraz inwestycji od pozostałych państw. Wyjątek stanowi w tym zakresie Urugwaj.

Podsumowanie

Przebieg procesów integracji w Ameryce Południowej wskazuje na duże zainteresowanie państw tego kontynentu współpracą gospodarczą. Przykładem ugrupowania, które mogło stanowić podstawę dla konsolidacji tych procesów był Mercosur. Problemy gospodarcze oraz polityczne tego ugrupowania negatywnie wpłynęły na jego atrakcyjność jako platformy dla integracji gospodarczej w skali całego kontynentu.

Powstanie Sojuszu Pacyfiku oznacza utworzenie nowego biegunca integracji w Ameryce Południowej. Wspólną cechą polityki gospodarczej jego państw członkowskich jest stosunkowo duże, w porównaniu z innymi państwami latynoamerykańskimi, otwarcie na zewnętrzną konkurencję. Wszystkie te państwa zdecydowały się na instytucjonalizację współpracy gospodarczej z partnerami spoza regionu, w tym z państwami wysoko rozwiniętymi. Przeprowadzone badania wykazały, że zastosowana polityka gospodarcza oraz otwarty model integracji gospodarczej miały pozytywny wpływ na ich rozwój gospodarczy, wysokość wymiany handlowej oraz poziom napływu inwestycji zagranicznych. Wartości te przewyższają te osiągnięte przez państwa Mercosur.

W nawiązaniu do postawionej na wstępie hipotezy, należy podkreślić, że krótki okres funkcjonowania Sojuszu nie pozwala na sformułowanie jednoznacznej oceny, czy ugrupowanie to będzie w przyszłości w stanie konsolidować procesy integracji gospodarczej na tym kontynencie. Istnieją jednak czynniki, które mogą oddziaływać wzmacniająco na rozwój gospodarczy państw Sojuszu, a tym samym na sukces promowanego przez nie modelu integracji. Otwarcie na zagraniczną konkurencję ma bezpośredni wpływ na poziom konkurencji na rynku krajowym. Współpraca z najważniejszymi partnerami handlowymi oraz inwestorami pozytywnie wpływa na poziom wymiany handlowej oraz napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych i transfer technologii. Ważnym elementem porozumień z najważniejszymi partnerami jest także przyjęcie zobowiązań, które będą miały wpływ na stabilizację polityki gospodarczej tych państw.

Można zakładać, że w dłuższym horyzoncie czasowym będą to czynniki, które wspierać będą rozwój gospodarczy oraz proces integracji państw członkowskich Sojuszu Pacyfiku.

Tym samym wzmacniać będą atrakcyjność tego ugrupowania, jako projektu integracji gospodarczej w regionie.

Bibliografia

- 2017 Index of Economic Freedom* (2017), The Heritage Foundation, Washington..
- Balassa B. (1973), *The theory of economic integration*, George Allen and Unwin, London.
- Bulmer-Thomas V. (2003), *Economic history of Latin America since independence*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Democracy Index 2016* (2017), Economist Intelligence Unit, London.
- Dobrzycki W. (2000), *Stosunki międzynarodowe w Ameryce Łacińskiej. Historia i współczesność*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Dobrzycki W. (2002), *System międzyamerykański*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Hofman A.A. (2001), *The economic development of Latin America in the twentieth century*, Edward Elgar, Cheltenham Northampton.
- Informe Mercosur 17* (2012), Inter-American Development Bank (IDB), Buenos Aires.
- Word Tariff Profiles 2016* (2016), World Trade Organization, Geneva.
- World Economic Outlook 2016* (2016), International Monetary Fund, Washington.
- <https://alianzapacifico.net/en/> [dostęp: 27.02.2017].
- <http://www.data.worldbank.org/> [dostęp: 27.02.2017].
- <http://www.imf.org/> [dostęp: 27.02.2017].
- <http://www.mercosur.int/> [dostęp: 27.02.2017].
- <http://rtais.wto.org/> [dostęp: 27.02.2017].
- <http://www.unasursg.org/> [dostęp: 27.02.2017].
- <http://unctadstat.unctad.org/> [dostęp: 27.02.2017].
- <https://www.wto.org> [dostęp: 27.02.2017].

Pacific Alliance. A New Pole of Economic Integration in South America

Summary

The subject matter of the study is an analysis of the processes of economic integration in South America. The aim of the carried out research is an attempt to assess to what degree the setting up the Pacific Alliance formation may affect the shape of the integration processes on this continent and be an alternative for the already existing formations, particularly the biggest integration bloc in South America, i.e. the Southern Common Market (Mercosur).

In his study, the author carried out a comparative analysis of the model of integration and the economic policy of the states forming the Pacific Alliance and Mercosur, as well as an analysis of quantitative and qualitative data related to the economic indicators of the states in question. Based on the carried out analysis, the author pointed out to the relationships between the economic policy and

the level of economic development of the states being analysed, evaluations related to competitiveness of economies and the condition of economic freedom.

The carried out research have demonstrated that the common feature of the economic policy of the Pacific Alliance member states is a relatively large, compared to other states of the region, openness to external competition and institutionalisation of economic cooperation with economically advanced states. The research also have shown that the economic policy applied by these states and the open model of economic integration have had a positive impact on their economic development, volume of trade, and the level of foreign investment inflow.

Key words: economic integration, institutionalisation, South America, Pacific Alliance, Mercosur.

JEL codes: F02, F13, F15, F63

Artykuł nadesłany do redakcji w maju 2017 roku

© All rights reserved

Afiliacja:

dr Robert Piłka

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Kolegium Ekonomiczno-Społeczne

ul. Wiśniowa 41

02-520 Warszawa

tel.: 22 849 27 86

e-mail: robpil@o2.pl